

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Oddělení ruského jazyka a literatury

Bakalářská práce

Humor v novele Sergeje Dvlatova Rezervace a
možnosti jeho překladu

(Humor in Sergej Dvlatov`s novel Zapovednik and
possibility of a translation)

Vypracovala: Viktorie Volkova

Studijní obor: Ruský jazyk pro evropský a mezinárodní
obchod

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Andrej Artemov, Ph.D.

České Budějovice 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Humor v novele Sergeje Dovatova Rezervace a možnosti jeho překladu zpracovala samostatně a všechny materiály použité k jejímu vytvoření uvádím v seznamu použité literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 476 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou na veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách.

České Budějovice, březen 2010

.....

Podpis

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu bakalářské práce Mgr. Andreji Artemovovi, Ph.D, za poskytování odborných rad, ochotu a za čas, který mi věnoval.

Název práce: Humor v novele Sergeje Dovatova Rezervace a možnosti jeho překladu

Vypracovala: Viktorie Volkova

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Andrej Artemov, Ph.D.

Anotace

Počet stran 48, Úvod, 3 Hlavní kapitoly (2 teoretické části, 1 praktická část), Závěr, Seznam literatury, Přílohy.

Bakalářská práce obsahuje informace o autorovi novely „Zapovědník“, době ve které psal, vysvětlení literárních pojmů charakteristické pro tuto novelu, rozbor a analýza humoru vypsaneho z knížky.

Cíl této práce spočívá v přehledné prezentaci humoru S. Dovatova na příkladě novely „Zapovědník“.

Kromě toho práce řeší možnosti překladu humorných pasáží do českého jazyka.

Title of the bachelor thesis: Humor in Sergej Dovlatov`s novel Zapovednik and possibility of a translation

Written by: Viktorie Volkova

Leaded of the bachelor thesis: Mgr. Andrej Artemov, Ph.D.

Annotation

Number of pages 48, Introduction, Chapter 3 Major (2 theoretical part, practical part 1), Conclusion, References, Appendices.

Bachelor thesis contains information about the author revised Zapovědník, during which he wrote, explaining literary terms specific to this amendment, and the analysis of humor analysis announced by the book.

The aim of this work lies in a clear presentation of humor S. Dovlatova for example, the amendment "Zapovědník.

In addition, work address translation options humorous passages in the Czech language.

Motto

В с е т а л а н т л и в ы е л ю д и
п и ш у т р а з н о ,

в с е б е з д а р н ы е л ю д и
п и ш у т о д и н а к о в о

и д а ж е о д н и м п о ч е р к о м . *

Сергей Довлатов

* Všichni talentovaní lidé píší odlišně, všichni nenadaní píší stejně a dokonce stejným rukopisem.

Obsah

<u>ÚVOD</u>	8
-------------------	---

1. KAPITOLA

Sergej Dovlatov a jeho tvorba

1.1. Dovlatov – životopis a jeho tvorba.....	10
1.2. Dovlatov a tahle novela Rezervace - obsah díla.....	11
1.3. Překlady jeho děl do češtiny a dalších jazyků.....	12
1.4. Současný stav domu v Rezervaci	13

2. KAPITOLA

Prvky postmoderny v tvorbě S. Dovlatova

2.1. Postmodernismus	15
2.2. Ironie.....	16
2.3. Humor.....	18
2.4. Slang.....	19
2.5. Sarkasmus.....	20

3. KAPITOLA

3.1. Slovní hříčka.....	22
3.2. Reálie.....	23
3.3. Návrh překladu.....	24

<u>ZÁVĚR</u>	34
--------------------	----

<u>PŘÍLOHY</u>	35
----------------------	----

<u>SEZNAM LITERATURY</u>	44
--------------------------------	----

ÚVOD

Téma mé bakalářské práce, jsem nezvolila náhodně. V hodinách překladatelství jsme pracovali na překladu úryvku z knihy S. Dovlatova „Rezervace“. Práce na překladu i Dovlatova novela (kterou jsem přečetla celou v původním jazyce) mě velice zaujala.

Volba tématu, byla ve velké míře, spojena s mojí snahou, zaměřit se na praktický překlad. Z tohoto důvodu, představuje jedna z kapitol této práce, téměř kompletní část úryvku z novely, ve kterých se překladatel setká s těžkým úkolem. Přeložit různé druhy užití humoru. Právě v této praktické části, se zaměřuji na možnosti, jak pracovat při překladu, kdy se v textu objevuje – humor, ironie, slovní hříčky atd. Které se v tvorbě S. Dovlatova vyskytují často. Praktická část je především tvůrčí, předchází jí teoretická část, ve které se věnuji autorovi a vědecky rozeberu komické prvky v literatuře.

Kompozice této práce :

První kapitola bude věnována především autorovi. Pojednává o jeho životě, rodičích, studiu, práci. Zmíním se stručně o obsahu novely „Rezervace“ („Заповедник“, 1983). Dovlatov staví novelu na osobní zkušenosti (v létě pracoval v Puškinově památníku jako průvodce). Památník se nachází u města Puškinijevy gory („Пушкинские горы“) v Pskovské oblasti („Псковская область“). Existují návrhy na muzeum s expozicí věnovanou autorovi. Dodnes existuje dům, ve kterém měl S. Dovlatov pronajatý pokoj, což je zajímavý detail, kterému se budu také věnovat.

Druhá kapitola bude zaměřená na teorii. První část kapitoly bude věnována „Postmodernismu“, což je směr, do kterého můžeme zařadit novelu Rezervace („Заповедник“). Krátce popisuji směr 2. pol. 20. st. V druhé části se zaměřuji na komické prvky v literatuře : humor, ironie, slang, sarkasmus – prvky, jež se vyskytují v novele. Pokusím se je vytýčit, popsat a analyzovat. Uvedu příklady doprovázené vlastním překladem.

Poslední kapitola se ve větší míře zaměřuje na práci překladatelskou. Uvedu vědecky popíši další komické prvky : slovní hříčka a reálie. To jsou další prvky objevující se v Dovlatově novele „Rezervace“, které se bezprostředně týkají překladatelské dovednosti. Hlavní částí této kapitoly, bude můj návrh překladu cíleně vybraných

úryvků z novely, v nichž se projevuje specifický Dvlatovův humor. Zvolila jsem pasáže, které by mohly zásadně zkomplikovat překladatelský proces a také změnit význam humorného stylu. Dvlatova novela nebyla do českého jazyka dosud přeložena, nemám tedy možnost jakékoli konfrontace s prací jiného překladatele.

1. KAPITOLA

S. Dovlatov a jeho tvorba

1.1.

Dovlatov – životopis a jeho tvorba

Dovlatov Sergej Donatovič 3. 9. 1941 – 24. 8. 1990

Narodil se 3. 9. 1941 v Ufě. Jeho otec Donat Isaakovič Mečik (1909 – 1995) byl divadelní režisér, matka Nera Sergeevna Dovlatova (1908 – 1999) literární korektorka. Od roku 1944 vyrůstal v Leningradě. V roce 1959 se dostal na filologickou fakultu Leningradské univerzity (obor: finský jazyk), a po dvou a půl letech ji musel v letech 1962 až 1965 opustit, z důvodu vojenských povinností.

Po demobilizaci se dostal na fakultu žurnalistiky, pracoval jako redaktor a začal psát novely. Byl členem leningradského spisovatelského kroužku „Gorožané“ („Горожане“) společně s V. Maramzinym, I. Jefimovym, B. Vachtinym a dalšími. Pracoval jako administrativní pracovník u V. Panové, která ho chránila před pronásledováním.

V letech 1972-1976 žil v Tallinnu, pracoval jako zpravodaj tallinských novin „Sovětskaja Estonija“ („Советская Эстония“). Na začátku 80. let pracoval jako průvodce v Puškinské rezervaci nedaleko města Pskov, (což je podstatné pro moji bakalářskou práci) kde se zaměřuje na novelu Rezervace odehrávající se v tomto památníku.

Do literatury vstoupil v 70. letech (první publikace v roce 1974 v časopise „Junnost“ („Юность“). Je známo, že podle závěti, Dovlatov zakázal publikaci všech svých děl (napsaných a natištěných), napsaných do roku 1978. Roku 1976 se vrátil do Leningradu. Pracoval zde v časopise „Kostjor“ („Костёр“). Psal prózu, ale po několika neúspěšných pokusech zveřejnit svoji práci v sovětských časopisech díla nemohl publikovat veřejně. Sbíрка první knihy byla zničena nařízením KGB. Od konce 60. let jsou jeho díla publikována v samizdatu, a v roce 1976 byly některé jeho povídky vydány v západní Evropě v časopisech „Kontinent“ („Континент“), „Vrěmja i my“ („Время и мы“), za což byl vyloučen ze svazu spisovatelů SSSR.

V roce 1978, z důvodu pronásledování mocenských orgánů, emigroval do Vídně a poté se přestěhoval do New Yorku, kde vydával „odvážné“ liberální noviny „Novyj

amerikanec“ ("Новый американец"). Jeho prózy byly postupně všechny vydány v zahraničí.

Díky otištění jeho prací v prestižním časopise „New Yorker“, dosáhl v polovině 80. let velkého čtenářského úspěchu.

Během 12 let života v emigraci vydal dvanáct knih, které vyšly jak v USA, tak i v Evropě. V SSSR znali spisovatele ze samizdatu a z vlastního pořadu rádia „Svoboda“.

Dovlatov dokáže svým spisovatelským stylem čtenáře zavést přímo do centra zvolené situace, píše plynule a živě. Nabízí spolehlivou představu o životní realitě v SSSR 60. a 70. letech, získanou díky vlastní zkušenosti.

Je otcem dvou dcer ze dvou manželství, které skončily rozvodem. Zemřel 24. 8. 1990 v New Yorku na infarkt. Je pochován na hřbitově „Mount Hebron Cemetery“.

Pět dní po jeho smrti vyšla kniha „Zapovědník“ („Заповедник“) v Rusku, a stala se prvním důležitým dílem vydaným v jeho rodné zemi.

1.2.

Stručný obsah novely

Obsah díla je postavený dle skutečných událostí. Používá tyto jazykové prvky: absurdita, komičnost, tragédie, komedie, humor a ironie a prolíná je dohromady. Pozoruhodná zvláštnost novely je, že každý odstavec začíná jiným písmenem. Novela vypráví o zkušenosti práce průvodcovství v Puškinkých horách. Puškinská rezervace, do které přijíždí za prací hlavní hrdina Alichanov, je útočiště pro génia, prostředí pokrytectví, rezervace lidské morálky, izolovaná od zbytku světa, nyní postaveného jako idol vyznamenaný památník. Prototypem Alichanova v Rezervaci byl vybrán Josif Brodskij, který se pokoušel dostat místo knihovníka ve městě Michajlov. Současně Alichanov, bývalý dozorce z Lágru („Зона“), a také Dovlatov, který přežívá trýznivou krizi, obecně myšleno jako – zneuctěný talent. Osobitý ráz dostávalo téma o Puškinovi. Neradostný červen Alichanova připodobněn Puškinskému podzimu – kolem „minové pole života“, před námi odpovědné rozhodnutí, nesoulad s mocí, rodinné trable. Zrovnoprávnění Puškina a Alichanova, Dovlatov připomínal o lidském smyslu

geniální puškinské poezii, zdůrazňoval tragikomičnost situace – ochránci Puškinské osobnosti jsou lhostejní k opravdovému talentu. Hrdinovi Dovatova, je blízké nezasahování do morálky, účelem není překonávat a získávat život. Puškin podle Dovatova byl geniální „malý človíček“, který se vznášel vysoko, ale přitom se stal obětí obyčejného pozemského smyslu. Nadšení puškinské tvorby vidí Dovatov v životním porozumění: „Nebyl monarchistou, ani spiklencem, ani křesťanem – ale pouze básníkem, géniem, měl porozumění. Jeho literatura je více než morální, dokonce ji nahrazuje.“

1.3.

Díla spisovatele Sergeje Dovatova

Do češtiny se S. Dovatov začíná překládat v 90. letech Liborem Dvořákem, který vystudoval ruštinu na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy, překládá výlučně z ruštiny (především beletrii 20. století).

V časopisech : *Cizinka*: 108. ulice. Výňatek ze stejnojmenné novely. V Literárních novinách 1996/4. *Lágr. Cizinka a jiné prózy* - s poznámkou o autorovi. Světová literatura 1996/1. *Kufr*. V Mladé frontě, Praha 1999.

Knižní vydání : *Kufr* („Чемодан“), Praha, Mladá fronta 1999. *Lágr* („Зона“) Praha, Volvox Globator 1998.

Kniha Rezervace („Заповедник“) nebyla do češtiny dosud přeložená. Na internetových stránkách jsem se setkala s překladem několika kapitol z knihy Rezervace.¹

Po přečtení mohu konstatovat, že překlad nebyl vytvořen profesionálním překladatelem.

Například je to vidět hned na první stránce:

МОЕЙ ЖЕНЕ. КОТОРАЯ БЫЛА ПРАВА -Mojí ženě, která byla *pravá* – slovo Права, bych přeložila – *Měla pravdu*.

¹ Podařilo se mi spojit s autorem překladu novely Rezervace. Absolvent vysoké školy s technickým zaměřením, studuje ruštinu teprve dva roky. Překládá i jiné knížky ruských spisovatelů.

- И это на двести рублей больше, чем он стоит. "То je taky o dvěšřě rublů více, než za co stojí." Přeložila bych to – než jakou má hodnotu.

Našla jsem i gramatickou chybu v překladu do češřiny: A děvřata běžely pro pivo – má být : děvřata běžela (shoda podmětu s přísudkem).

Díla S. Dovlatova byla přeložena i do angličřiny, např.: *The Invisible Book* (*Невидимая книга*) — Ann Arbor: Ardis, 1977. *The Reserve* (*Заповедник*) - Ann Arbor: Эрмитаж, 1983, *The Compromise* (*Компромисс*) — New York: Серебряный век, 1981.

V roce 2001 byl natočen v New Yourku dokumentární film „Můj soused, Serjoža Dovlatov“ („Мой сосед, Серёжа Довлатов“), který obsahuje devěř novel („Я пропустил его смерть“, „Новый американец“, „Довлатов на автоответчике“, „Съеденные штаны“, „В яблочко времени“, „Завещание Довлатова“, „Бродский и Довлатов“, „Я не писатель, а рассказчик“, „В долгу, как в шелку“). Producent je Valerij Pismennyj, USA.

1.4.

Souřasný stav domu v Rezervaci

O tom, že novela byla napsaná podle skutečnosti, jsem se dozvěděla až po přeřtení. O to víc mě to zaujalo. Podařilo se mi najít i dům, který měl v 70. letech 20. století S. Dovlatov pronajatý v době, kdy pracoval v rezervaci. Nachází se ve vesnici Berjozino (Берёзино), nedaleko města Pskov, Puškinogorskij rajón. V současné době je majitelkou domu paní Věra Sejrgejevna (důchodkyně z Mosky), pro nedostatek finančních prostředků by dům i s pozemkem ráda prodala ovšem s jednou podmínkou, že z něj vznikne muzeum se zachováním původního vzhledu.

V domě se nachází původní vybavení, například postel, na které S. Dovlatov spal, nábytek, nádobí, obrázky, fotky, i památní sešit do kterého návštěvníci psali vzkazy.

Podle zdroje „Pskovskaja lenta novostej“ („Псковская лента новостей“) je známo, že zájem o koupi domů by měl „Klub lubitelěj Puškinogorja“ („Клуб любителей Пушкиногорья“). Přednostka Puškinkého rajónu se domnívá, že o tento dům by se měla postarat speciální komise, a to zřejmě Fond Dovlatova, a také lidé, kteří ho znali. Ovšem podle slov pozůstalé manželky S. Dovlatova, není jasné, proč zrovna zde v Berjozino, chtějí (pro zachovalost domu) v rezervaci udělat muzeum, když tady strávil jen pár měsíců svého života a to v době, kdy příležitostně pracoval jako průvodce.

2. KAPITOLA

Prvky postmoderny v tvorbě S. Dovatova

2.1.

Postmoderna (Postmodernismus)²

Z lat. *po, po dosažení* – tendence ve vývoji literatury, architektury. Pojem moderní literatury zachycuje velký časový úsek od konce 50. let, kdy se začaly objevovat základní tendence určující rozvoj ruské literatury na následující tři desetiletí až do současnosti. V 70. a 80. letech 20. století – se zaměřením proti dosavadnímu tzv. modernímu umění. Odmítá avantgardní koncepce tzv. revoluce v umění a pokládá je za utopii, stejně jako společenskou. Pokouší se obnovit pozornost čtenáře nejrůznějšími symbolickými prvky.

Postmodernismus zpravidla také rezignuje na tzv. velké všelidské náměty, dává přednost nehrdinským činům. Bývá kritizován za nepůvodnost, odvozenost, nápodobu.

Postmodernismus – široký kulturní pojem, do kterého za posledních dvacet let spadá filosofie, estetika, umění, humanitní vědy.

Co se týče samotného pojmu „postmodernismus“, akademické vědě je dobře známo, že neexistuje naprosto přesných termínů pro tento pojem, a sotva se najde jiný pojem, který by charakterizoval takové množství sporů, nesouhlasů ve svém výkladu jako je „postmodernismus“. Smysl postmodernismu není v upřednostňování jedno před druhým, ale v celistvosti, pluralismu, množství.

Podle pozorování W. Welscha byl pojem poprvé použit německým filosofem R. Pannwitzem roku 1917 v díle „Krise evropské kultury“.

Základní pojmy filosofie (teorie) postmoderna (postmodernismus) ve vztahu k moderně (modernismu) byly sloučeny I. Hassanem, příklady modernismu/postmodernismu :

² Богданова, О. В. Постмодернизм современной русской литературы. Стр. 3-7

Cíl – hra

Úmysl – příhoda (událost)

Čtení – psaní

Příznak – přání

Pán Bůh – Duch Svatý

Určitost – nejasnost

Začátek období postmodernismu v Rusku začíná později, než v západních zemích, je to spojené s přístupem k literatuře, sociálně-politickou zvláštností rozvoje Ruska.³ I. Skoropanova rozděluje postmodernismus v ruské literatuře do tří období: 1. konec 60. - 70. léta - utváření, 2. konec 70. -80. léta – utvrzení literárního směru, 3. konec 80. -90. léta – rozmach postmoderních tendencí ve všech oblastech kultury. Rozmach postmodernismu v Rusku se odehrál v polovině 80. let v období „perestrojki“.

2.2.

Ironie⁴

V literární vědě, resp. poetice jde o jeden z tropů. Zdánlivá chvála je ve skutečnosti hanou. Ironie má tedy blízko k výsměchu a sarkasmu, který se někdy považuje za vyhrocenou formu ironie. Ve filozofii jazyka a jazykovědě se v souvislosti s ironií rozlišuje význam doslovný a intendovaný, který je v ironii jeho opakem: To jsi teda opravdu udělal moc dobře! (=To jsi udělal špatně). Protože ironie se od lži liší tím, že protiklad doslovného a zamýšleného významu má být a je identifikován, zaměřuje se lingvistika na problém signalizace ironie, tj. zda disociace doslovného a intendovaného významu jako opaku je jednoznačně signalizována primárně ironickými znaky, nebo zda je ironie na základě kontextu a specifického užití primárně neironických výrazových prostředků pouze implikována.

Proti pojetí ironických signálů jako pevného systému ironických znaků mluví případy tzv. mrtvé ironie (ty jsi chytrák), kdy se ironický význam lexikalizuje a kdy nedochází

³ Богданова, О. В. Постмодернизм современной русской литературы. Стр. 13

⁴ P. Karlík, M. Nekula, J. Pleskalová. Encyklopedický slovník češtiny. Praha: Nakladatelství Lidové noviny 2002. Str. 188.

k disociaci na doslovný a intendovaný a tím příslušný výraz fakticky není ironický. Proto se podstata ironického signálu spatřuje spíše v „jazykovém defektu“, který upozorňuje na „defektnost doslovného významu“. Svou roli mají při signalizaci ironie také deiktory (to...), které zjednodušují poukaz na situační i verbální kontext a usnadňují tak rozpoznávání ironické intence, ale též spojky a částice (teda...), které usouvztažňují informace z různých zdrojů, popř. subjektivní modální částice, které zdůrazňují opravdovost a upřímnost výpovědi (opravdu...), která je ovšem v rovině doslovného významu s ohledem na situační kontext evidentně pochybná.

Příklad

⁵* Девушка-экскурсовод сменила возвышенный тон на более земной:

⁶ - Там налево есть одно местечко...

Мой сосед заинтересованно приподнялся:

- В смысле - уборная?

Всю дорогу он изводил меня: "Отбеливающее средство из шести букв?..

Вымирающее парнокопытное?.. Австрийский горнолыжник?.."

Překlad:

Průvodkyně změnila svůj vznešený tón na přízemnější:

„Tam vlevo je jedno místečko...“

Můj soused se zvědavostí nadnesl:

„ Máte na mysli záchod? “

Celou cestu mě šikanoval: „Bělící prostředek na šest písmen? Vymírající sudokopytníci? Rakouský sjezdař? ...“

V uvedeném příkladu, považuji dost ironické vyjádření tykající se v odpovědi k průvodkyni.

2.3.

Humor⁷

⁵ * Dále v této práci budu označovat pouze číslo stránky v závorce, na které se vyskytuje uvedený příklad. *S.Dovlatov. Zapovědník (1983). str.7

⁶ Věty, ve kterých se podle mého názoru vyskytuje humor, označuji kurzívou.

Z angličtiny – původně vlhkost, vláha, tělesná šťáva; přeneseně-vtip, duchaplnost.

Jeden z druhů komična. Základním znakem je zveličením dílčích nedostatků objektu nebo situace tak, aby se projevila jejich nesouměrnost a nepodstatnost vzhledem ke skutečnosti a logice. Nečekaný projev určitých vlastností jevů, jež jsou protikladem k tomu, co očekáváme, vzbudí smích. Už podle Aristotelovy poetiky je směšné jen „částičkou ošklivého“, humorné hodnocení je úsměvné a sympatizující, prolínají se v něm prvky komična a tragična, radost z nečekaného je někdy provázená smutkem z pochopení. Tím se odlišuje od ironie, satiry, sarkasmu. Humor bývá emocionální. Uplatňuje se ve všech literárních žánrech, nejvíce v humoresce a komedii.

Příklad:

*Я давно убедился: стоит задуматься, и тотчас вспоминаешь что-нибудь грустное. Например, последний разговор с женой...(9)

Překlad:

Dávno jsem se přesvědčil, že jakmile se zamyslíš, okamžitě vzpomínáš na něco smutného. Například na poslední rozhovor s manželkou...

Je to vtipné a konec je zároveň ironický. Ale ve skutečnosti odkazuje k „reálným“ událostem novely, protože se s ženou před odjezdem do rezervace pohádal. Myslím si, že některé ženy by to dokonce mohlo urazit, ale muži se jistě zasmějí.

Příklad:

*Прочтите Гордина, Щеголева, Цявловскую... Воспоминания Керн... И какую-нибудь популярную брошюру о вреде алкоголя.

- Знаете, я столько читал о вреде алкоголя! Решил навсегда бросить... читать.

- С вами невозможно разговаривать... (9)

Překlad:

„Přečtěte si Gordina, Ščegoleva, Cjajlovskuju... Memoáry o Kernovi... A nějaký dostupný letáček o škodlivosti alkoholu.“

⁷ PhDr. V. Křivánek, PaedDr. H. Kupcová. Malý slovník literárních pojmů a autorů. ISBN 80-85827-15-8.

„Víte, o škodlivosti alkoholu jsem toho přečetl tolik! A rozhodl se toho provždy nechat...čtení.“

„S vámi se nedá mluvit.“

2.4.

Slang⁸

Z angličtiny – substandartní řeč, hantýrka, žargón. Soubor jazykových, většinou nespisovných výrazů, mluva příslušníků určité uzavřené skupiny spojené společným zájmem nebo zaměstnáním, také jazyk lidí stojících na okraji společnosti. Pokud má být slovník této mluvy obecně nesrozumitelný, jde o argot. Slangová slova zpestřují svým citovým zabarvením text.

Autor literárního díla často používá slov i obrátů k typizaci, oživení a obohacení individuální charakteristiky, hrdiny i jeho jazykového prostředí. Spisovatel může čerpat ze všech vrstev a oblastí jazyka.

Rusové velice často v hovorové řeči používají slangové výrazy. Dokonce i ve sdělovacích médiích od začátku 90. let.

V novele najdeme následující příklad:

Příklad:

*" ...Здравствуй, папа крестный!... Ну, здравствуй, здравствуй, выблядок овечий!.. Желаю тебе успехов в работе... Успехов желает, едри твою мать... Остаюсь вечно твой Радик... Вечно твой, вечно твой... Да на хрен ты мне сдался?.." (29)

Překlad:

„... Zdravím, kmotříku!...“

„No nazdar, nazdar, volouši!“

⁸PhDr. V. Křivánek, PaedDr. H. Kupcová. Malý slovník literárních pojmů a autorů. ISBN 80-85827-15-8.

„Přeju ti hodně úspěchu v práci...“

„Mi přeje úspěch, ty vole...“

„Zůstávám navěky tvým Radikem..“

„Navěky, prej... Na co bych zrovna tebe k životu potřeboval?“

Tahle ukázka obsahuje specifická slova v ruštině. Trochu vulgární, ale účelně oživí obyčejnou konverzaci, a čtenář se tomu zasměje. Samozřejmě při překladu do druhého jazyka (v mém případě do češtiny) se nezachová celistvost stylu, nelze překládat doslovně. Vulgární výrazy jsou ukázkou mluvy obyčejného člověka z vesnického prostředí. Některá se mohou zdát poměrně jadrná, ale pro mluvčího jsou zcela běžně použitelná. Uvádí se zde jako kontrast s kulturním prostředím rezervace.

2.5.

Sarkasmus⁹

Sarkasmus nebo sarkasmus (řec. doslova „řezání do masa“) označuje kousavou, zraňující řeč, obvykle vyjadřující i jisté pohrdání. Na rozdíl od ironie, která se dovolává porozumění, chce být pochopena, sarkasmus spíše komunikaci přerušuje a odmítá. K sarkasmu patří kus cynismu, zmírněného jen tím, že se k někomu obrací a vyslovuje.

Podobně jako ironické, může se i sarkastické použití nějakého slova vyznačit uvozovkami.

Řeč může být sarkastická jen v určité situaci a souvislosti. Tak člověk, který právě upustil klíče do kanálu, může sarkasticky poznamenat: „Dobry!“

„Sarkasmus: poslední útočiště skromných a čistých lidí, když se někdo hrubě vloupává do soukromí jejich duše.“ (F. M. Dostojevskij, Zápisky z podzemí)

V novele jsem našla následující výstižný příklad:

Příklad:

*Я сел у двери. Через минуту появился официант с громадными войлочными бакенбардами.

⁹cs.wikipedia.org/wiki/Sarkasmus

- *Что вам угодно?*

- *Мне угодно, - говорю, - чтобы все были доброжелательны, скромны и любезны.*

Официант, пресыщенный разнообразием жизни, молчал. (7)

Překlad:

Usedl jsem si u dveří. Po minutě přišel číšník s obrovskými zarostlými vousy.

„*Co si přejete?*“

„*Přeji si,*“ - řekl jsem, „*aby všichni byli dobrosrdeční, skromní a laskaví*“

Číšník, omrzelý životní pestrostí, mlčel.

Tady je zřejmá až štiplavá reakce v odpovědi číšníkovi na otázku „*Co si přejete?*“.

Soudím to podle vzhledu číšníka a dokážu si představit tón jakým, se ptal. Ale také to může být tím, že zákazník má ke všem a všemu poznámky (je doslova „*rýpavý*“).

3. KAPITOLA

3.1.

Slovní hříčka¹⁰

Prostředek aktualizace výrazu vybudovaný buď na zvukové (řidčeji grafické) blízkosti slov (slovních spojení) s rozdílným významem, na obnovení původního významu, který se významovým posunem slova setřel. Funkcí slovní hříčky je dosáhnout humorného účinku. Některé slovní hříčky se v jazyku už víceméně automatizovaly (např. sliby chyby), skutečnou aktualizací funkci plní až slovní hříčky nové. Často se jich užívá k ironii, v publicistice v analytických textech. Častým zdrojem je paronomázie, která záleží ve spojování slov tvořených ze stejného základu náhodně zvukově podobných. U cizích slov může být podstata slovní hříčky komplikovaná vztahem mezi grafikou a výslovností. Zvlášť vděčným zdrojem slovní hříčky bývá souvislost vlastních jmen s apelativy, podobnost jejich znění apelativu (např. název novinového článku Kolo dějin v Kolodějích).

Často je slovní hříčka založena na obnovení nebo ozřejmění původního významu polysémního slova (např. Vřelá slova by neměla pálit). Dalším druhem jsou oxymorní spojení (např. bezpečně nebezpeční občané). Typem slovní hříčky je jazykolam, krátký text záměrně kumulující specifické, obtížné vyslovitelné hlásky (např. Kmotře Petře, nepřepepřte toho vepře) či seskupení hlásek (např. šel pštros s pštroscicí a pštrosáčaty na pštroší závody), ale také takové slabiky, které lze při rychlém tempu řeči snadno zkomolit (např. pan Kaplan v kapli plakal). Většina jazykolamů má původ ve folklóru, existují však i umělé, všechny slouží k procvičování mluvidel, pro nácvik správné výslovnosti nejsou vhodné.

Příklad:

*Татьяна вошла над моей жизнью, как утренняя заря. То есть спокойно, красиво, не возбуждая чрезмерных эмоций. Чрезмерным в ней было только равнодушие. Своим безграничным равнодушием она напоминала явление живой природы... (47)

¹⁰

P. Karlík, M. Nekula, J. Pleskalová. Encyklopedický slovník češtiny. Praha: Nakladatelství Lidové noviny 2002. Str. 188.

Překlad:

Taťána vstoupila do mého života, jako ranní svítání. To znamená klidně, nádherně, aniž by vzbuzovala přílišných emocí. Vzbuzující v ní byla pouze lhostejnost. Svoji nesmírnou lhostejností připomínala – úkaz živé přírody.

V této ukázce je vidět krásné přirovnání své ženy k přírodě, strohé, přitom bez použití silných slov.

3.2.

Reálie¹¹

Reáliemi rozumíme vše, co vyznačuje vyhraněný národ či společnost jako něco jedinečného. Tyto vlastní a zvláštní rysy se mohou najít v kterékoliv oblasti života, jak v jazyce, tak v kultuře, v literatuře, ba i ve všedním životě. Mnohdy se jedná o něco, co je pro daný národ či společnost naprosto banální, ale může postavit zahraničního návštěvníka před značné problémy, anebo uvést ho do trapných situací.

S reáliemi cizí země býváme konfrontováni, když tam cestujeme. Čím dále je cílová země od naší vzdálená, tím rozdílnější bývá její kultura a způsob života jejích obyvatel ve srovnání s našimi. V každém cestovním průvodci jsme upozorněni na to, jak bychom se v dotyčné zemi měli chovat.

S reáliemi cizích zemí se automaticky obeznámíme, když se učíme cizí jazyk. Již učebnice a učitel – tím spíše, pokud pochází ze země, jejíž jazyk se učíme – nám zprostředkovávají první dojmy o specifikách dotyčné země.

Univerzitní studium filologie obsahuje kromě intenzivního zabývání se jazykem a literaturou i hlubší studium reálií, což by mělo být dovršeno delším studijním pobytem v dotyčné zemi.

¹¹ cs.wikipedia.org/wiki/Re%C3%A1lie

S odlišnými reáliemi se však nesetkáme pouze v zahraničí; mnohdy stačí cestovat do jiného kraje vlastní země.

Příklad:

* Фигура россиянина напоминала одновременно Мефистофеля и Бабу Ягу.
Деревянный шлем был выкрашен серебристой гуашью... (75)

Překlad:

Postava Rusa připomínala Mefistofela i Babu Jagu zároveň. Dřevěná helma byla vybarvená stříbrnou barvou.

Typická ukázka reálií je Baba Jaga („Баба Яга“), můžeme přeložit slovem „Ježibaba“, který je bližší českému čtenáři. „Баба Яга“ odkazuje více k Ruskému folklóru.

3.3.

Návrh překladu

Jelikož tato novela ještě nebyla přeložena do českého jazyka, považuji za zajímavé a vhodné, vypracovat vlastní překlad úryvku, který souvisí s tématem mé práce. Úryvky jsou převážně komického rázu. Při překladu jsem se potýkala s řadou komplikací. Ne vše lze přeložit doslovně, především u slangových výrazů a slovních hříček bylo nutné hledat odpovídající slovní spojení, pro zachování sémantiky.

Cílem mé překladačské práce je upoutat pozornost k tomuto velice zdařilému autorovi, v jehož díle je uplatněn osobitý styl a talent.

Úryvky:

*Бутерброды кончились, - проговорил он с фальшивым трагизмом.
Я расплатился. Поднял и тут же опустил стакан. Руки тряслись, как у эпилептика.
Старухи брезгливо меня рассматривали. Я попытался улыбнуться:

- Взгляните на меня с любовью!

Старухи вздрогнули и пересели. Я услышал невнятные критические междометия. Черт с ними, думаю. Обхватил стакан двумя руками, выпил. Потом с шуршанием развернул конфету. (8)

„Sendviče došly“ - řekl číšník s falešnou lítostí.

Zaplatil jsem. Zvedl a okamžitě postavil sklenici. Třásl se mi ruce, jako epileptikovi.

Stařeny si mě odpudivě prohlížely. Zkusil jsem nahodit úsměv, a pronesl :

„Pohledněte na mě s láskou!“

Stařeny sebou cukly a přisedly si. Zaslých jsem nesrozumitelné kritické poznámky.

Ať jdou do háje, pomyslel jsem si. Uchopil jsem sklenici oběma rukama, a vypil to. Poté s šustěním rozbil bonbón.

V této ukázce autor ironizuje nad stařenami, které vidí jako zbytečně zaujaté a zvědavé vůči němu. Ony ho naopak odsuzují, což je mu nepříjemné, proto nad nimi ironizuje.

.....
*- Давайте познакомимся.

- Аврора, - сказала она, протягивая липкую руку.

- А я, - говорю, - танкер Дербент. Девушка не обиделась.

- Над моим именем все смеются. Я привыкла... Что с вами? Вы красный!

- Уверю вас, это только снаружи. Внутри я - конституционный демократ.

- Нет, правда, вам худо?

- Пью много... Хотите пива?

- Зачем вы пьете? - спросила она. Что я мог ответить?

- Это секрет, - говорю, - маленькая тайна...(8)

„Co se takhle seznámit?“

„Aurora,“ řekla, a podávala mazlavou ruku.

„Já jsem,“ povídám „tanker Derbent.“ Slečna se neurazila.

„Mému jménu se všichni posmívají. Zvykla jsem si... Co je s vámi? Jste rudý!“

„Ujišťuji vás, že je to pouze navenek. Uvnitř jsem ústavní demokrat.“

„Ale no tak, není vám špatně?“

„Moc pijú... Dáte si pivo?“

„Proč pijete?“ zeptala se. Co jsem byl schopný odpovědět.“

„To je tajemství,“ povídám, „malé tajemství...“

V tomto úryvku čtenáře zaujme reakce průvodkyně na sarkastickou poznámku vypravěče na jméno ženy. Není jednoduché dosáhnout u českého čtenáře reakce podobné té, která vznikne u ruského čtenáře.

.....

**Аврора доела мороженое, вытерла пальцы.*

- Летом, - сказала она, - в заповеднике довольно хорошо платят. Митрофанов зарабатывает около двухсот рублей.

- И это на двести рублей больше, чем он стоит.

- А вы еще и злой!

- Будешь злым, - говорю. Шофер просигналил дважды.

- Едем, - сказала Аврора. (9)

Aurora dojedla zmrzlinu, utřela si prsty.

„V létě,“ řekla, „v rezervaci docela slušně platí. Mitrofanov si přijde na zhruba dvě stě rublů“

„No, to je o dvě stě rublu víc, než jakou má hodnotu“

„Takže vy jste ještě ke všemu zlý!“

„Budeš zlý.“ povídám. Řidič dva krát zatroubil.

„Jedeme.“ řekla Aurora.

Ironická ukázka toho, jak vypravěč soudí svého budoucího kolegu, kterého ani nezná.

.....

**Твои безобразия достигали курьёзов. Помнишь, как ты вернулся около четырёх ночи и стал расшнуровывать ботинки. Жена проснулась и застонала:*

- Господи, куда в такую рань?!

- Действительно, рановато, рановато, - пробормотал ты.

А потом быстро разделся и лег... Да что тут говорить...(17)

Tvé nehorázdnosti nebraly konce. Vzpomínáš, jak ses vrátil nad ránem, okolo čtvrté a pokoušel se zouvat? Manželka se probudila a pronesla:

„Pane Bože, kampak tak časně ráno?“

„To je fakt, je příliš brzo...“ zamumlal jsi.

A pak ses rychle svlékl, a ulehнул... No, škoda slov...

Ukázka je humorná, začátek a konec jsem musela přeložit do češtiny podle významu, tak, aby se zachoval smysl. Nepřeložila jsem to doslovně.

.....

*- Зачем вы приехали? - спросила хранительница.

- За длинным рублем, - говорю.

Виктория Альбертовна едва не лишилась чувств.

- Извините, я пошутил.

- Шутки здесь абсолютно неуместны.

- Согласен. Можно задать один вопрос? Какие экспонаты музея - подлинные?

- Разве это важно?

- Мне кажется - да. Ведь музей - не театр.

- Здесь все подлинное. Река, холмы, деревья - сверстники Пушкина. Его собеседники и друзья. Вся удивительная природа здешних мест... (27)

„Proč jste přijel?“ zeptala se dozorčí.

„Kvůli těžkým prachům!“ odpovídám.

Viktorie Albernovna, sotva neupadla do bezvědomí.

„Promiňte, to byl jen takový vtíp.“

„Vtipy v tuhle chvíli absolutně nepřichází v úvahu!“

„Souhlasím. Mohu položit jednu otázku? Které exponáty v muzeu jsou původní?“

„Záleží na tom?“

„Myslím, že ano. Vždyť muzeum není žádné divadélko“

„Zde je vše původní. Řeka, kopce, stromy – vrstevníci Puškina. Jeho společníci a přátelé. Celá neuvěřitelná příroda zdejších míst...“

.....

*Живописец Лобанов праздновал именины своего хомяка. В мансарду с косым

потолком набилось человек двенадцать. Все ждали Целкова, который не пришел. Сидели на полу, хотя стульев было достаточно. К ночи застольная беседа переросла в дискуссию с оттенком мордобоя. Бритоголовый человек в тельняшке, надсаживаясь, орал:

- Еще раз повторяю, цвет - явление идеологическое!.. (47)

*Výtvarník Lobanov slavil výročí svého křečka. Do podkroví, s šikmým stropem se nacpalo tak dvanáct lidí. Všichni očekávali Celkova, který nedorazil. Všichni seděli na zemi, i přes dostatek židlí. Noční debata přerostla v diskusi s nádechem fackování. Holohlavý mladík v nátělníku namáhavě řval:
„Ještě jednou opakuju, zbarvení je jev ideologický!“*

V této ukázce je slangový výraz a zároveň i složené slovo *мордобой* (*морда-бой*). Doslovný překlad by zněl: ksicht (huba, dršťka), bití. V ruštině nabývá toto slovo silného významu, oproti českému slovu fackování.

.....

*Далее - кто-то пел, старательно изображая вора-рецидивиста. Кто-то привел иностранного дипломата, оказавшегося греческим моряком. Поэт Карповский изощренно лгал. Говорил, например, что его выгнали за творческое хулиганство из международного Пен-клуба... Я взял Татьяну за руку и говорю:

- Пошли отсюда!

(Лучший способ побороть врожденную неуверенность - это держаться как можно увереннее). (47)

Potom někdo zpíval, pečlivě znázorňuje lupiče – recidivistu. Kdosi přivedl zahraničního diplomata, který se ocitl jako řecký námořník. Zpěvák Karpovský výtečně lhal, například, že ho vyloučili za výtržnictví z mezinárodního pěveckého sboru... Uchopil jsem Taťánu za ruku a povídám:

„Pojď pryč!“

(Nejlepší způsob, jak překonat vrozenou nejistotu, je chovat se co nejvíc jistě.)

.....

*- Это мистика! - кричал я в трубку. - Самая настоящая мистика... Стоит мне позвонить, и ты каждый раз говоришь, что уже два часа ночи...

Затем я, пошатываясь, брел к ее дому. Он заметно выступал из ряда, словно делая шаг мне навстречу.

Таня удивляла меня своим безмолвным послушанием. Я не понимал, чего в нем больше - равнодушия, смирения, гордыни? Она не спрашивала:

"Когда ты придешь?" Или:

"Почему ты не звонил?"

Она поражала меня неизменной готовностью к любви, беседе, развлечениям. А также - полным отсутствием какой-либо инициативы в этом смысле... (52)

„To snad není pravda!“ řval jsem do sluchátka. „To je prostě neuvěřitelné... Vždycky když zavolám, pokračně říkáš, že jsou dvě hodiny ráno...“

Potom jsem se trajdavě došoupal k její domu. On viditelně vybočoval z řady, jakoby mi vykročoval naproti.

Táňa mne překvapovala tím, jak mě nemluvně poslouchala. Nechápal jsem, co v tom převažuje – lhostejnost, smíření, hrdost? Ona se neptala: „Kdy se vrátíš?“ nebo „Proč jsi nezavolal?“

Úplně mě dostávala stálou oddaností k lásce, povídání, rozptýlení.

V neposlední řadě – jí chyběla jakákoliv iniciativa v tomto směru...

.....

*Около девяти мы подошли к турбазе. Водитель уже подогнал автобус к развилке. Туристы укладывали сумки и чемоданы в багажник. Некоторые заняли места возле окон. Я подошел к знакомому шоферу:

- Есть свободные места?

- Для тебя - найдутся.

- Хочу жену отправить в Ленинград.

- Сочувствую. Я бы свою на Камчатку отправил. Или на Луну вместо Терешковой... (71)

Kolem deváté jsme se dostali k ubytovně. Řidič už čekal s autobusem u rozcestí. Cestující si dávali tašky a zavazadla do kufru. Někteří se usadili u oken. Přišel jsem k známému řidiči a povídám:

„Máte volná místa?“

„Pro tebe se najdou.“

„Chci svoji manželku vypravit do Leningradu.“

„Chápu. Já tu svoji bych poslal na Kamčatku. Nebo rovnou na Měsíc, místo Těřeškovové.“

Ve vybrané ukázce je opět vtipná ironie ze strany řidiče autobusu, jakým způsobem by se chtěl zbavit své ženy, aniž by tušil, že vypravěč chtěl pro svoji ženu zajistit jen cestu domů, která byla za ním, na návštěvě.

.....

**Полегче мне стало лишь у крыльца ресторана "Витязь". На фоне местных алкашей я выглядел педантом. (75)*

Ulevilo se mi až na verandě restaurace „Vítěz“. V pozadí místních alkoholiků jsem vypadal jako puntičkář.

.....

**Я гостеприимно наклонил бутылку. В руках у него чудом появился стакан.*

- Премного благодарен, - сказал он. - Надеюсь, все это куплено ценой моральной деградации?

- Перестань, - сказал я, - лучше выпьем..(77)

Prívětivě jsem naklonil flašku. Jako zázrakem se u něj najednou objevila sklenice.

„Děkuji velice.“ řekl. „Doufám, že vše je koupené poctivě?“

„Nech toho, prosím tě,“ řekl jsem „raději se napijeme.“

.....

*- Зарабатываю много... Выйду после запоя, и сразу - капуста навалом... Каждая фотка - рубль... За утро - три червонца... К вечеру - сотня... И никакого финансового контроля... Что остается делать?.. Пить... Возникает курская магнитная аномалия. День работаешь, неделю пьешь... Другим водяра - праздник. А для меня - суровые будни... То вытрезвитель, то милиция - сплошное диссидентство... Жена, конечно, недовольна. Давай, говорит, корову заведем... Или ребенка... С условием, что ты не будешь пить. Но я пока воздерживаюсь. В смысле - пью... (78)

Vydělávám dost. Vylezu po kalbě, ihned - se valí prachy. Co fotka, to rubl. Za ráno, tři desetirublovky. Navečer mám kilo. A žádný dohled nad rozpočtem. Co mi zbývá? Chlastat... Vzniká absolutní výpadek paměti. Den pracuješ, týden chlastáš. Jinak řečeno pro alkoholika svátek. Pro mě – příšerné dny. Jednou vystřízlivění, podruhé policie – úplné zajetí. Manželka, samozřejmě nespokojená. Povídá mi, poříd' me si krávu, nebo dítě... Za podmínky, že nebudeš pít. Však já se zatím držím. Tedy, pítí...

V uvedené ukázce je slangový výraz - *капусты навалом*, který má ve významu, velké množství peněz. Dále je zde reálie - *курская магнитная аномалия*, která poměrně známá, v Kurské oblasti se totiž těží magnetická ruda. Slovo *аномалия*, je klíčovým pro překlad této reálie, tak, aby čtenář pochopil pointu.

.....

* А супруга у меня простая, из народа. Издевается. "Ты посмотри, - говорит, - на свою штрафную харю... Таких и в кино пускают неохотно. А он чего надумал - в Израиль! (79)

Moje manželka je prostá, z lidu. Vysmívá se mi. „Koukni se raději,“ říká „na svůj kárný ksicht...“

„Takové ani do kina nepouští.“

„A on si usmyslel do Izraele!“

.....

*- Раньше я думал в Турцию на байдарке податься. Даже атлас купил. Но ведь потопят, гады... Так что это - в прошлом. Как говорится, бывшее и думы... Теперь я больше на евреев рассчитываю... Как-то выпили мы с Натэллой у реки. Я говорю - давай с тобой жениться. Она говорит - ты дикий, страшный. В тебе, говорит, бушует чернозем... А в здешних краях, между прочим, о черноземе и не слыхали... Но я молчу. И даже поприжал ее немного. Она кричит - пусти! Тут видно... А я говорю - так жили наши предки славяне... Короче, не получилось... Может, надо было по-хорошему? Вы, мол, лицо еврейской национальности. Так подействуйте русскому диссиденту насчет Израиля... (79)

Dřív jsem plánoval vydat se do Turecka na loď. Dokonce jsem si pořídil atlas. Ale vždyť mě tam ty hovada utopí. Takže – nic. Jak se říká, minulost a myšlenky... Teď raději spoléhám na Židy.

Jednou jsme s Natelou takhle pili u řeky. A já povídám: „Vezmeme se.“

Ona na to: „Jsi divoký, příšerný.“ „Koluje v tobě černozem.“

V těchhle končinách o černozezi nemají zdání. Ale raději mlčím. Dokonce jsem si ji trošku přitiskl. Ona vykřikne: „Pusť mě!“

Je to vidět, jak říkám, takhle žili naši předci – Slované. Zkrátka, nezdařilo se.

Možná, ale by to šlo po dobrém? Vy jste prý – Evropan. Tak se slitujte nad Ruským zajatcem ohledně Izraele.

.....

*Логинов смущенно перекрестился и быстро ушел.

А мы все шатались по заповеднику.

Домой я попал в конце недели. И сутки потом лежал, не двигаясь. Михал Иваныч предлагал вина. Я молча отворачивался лицом к стене. (83)

Loginov se rozpačitě pokřižoval a rychle odešel.

A my se toulali rezervací. Domů jsem se dostal na konci týdne. A pak jsem den i noc ležel, ani se nehnul. Michal Ivanovič mi nabízel víno. Já se jen nemluvně obracel ke zdi.

.....

*Я чувствовал себя абсолютно лишним. И даже обрадовался, когда незнакомая женщина поручила мне спуститься за чаем.

Перед этим я выпил, и мне стало легче. О вреде спиртного написаны десятки книг. О пользе его - ни единой брошюры. Мне кажется, зря... (91)

Cítil jsem se naprosto zbytečným. Dokonce jsem byl potěšen, když neznámá paní mi řekla, abych došel pro čaj.

Předtím jsem si loknul, a udělalo se mi líp. O škodlivosti alkoholu jsou napsány desítky knih. O jeho prospěchu, ani jeden letáček. Podle mě, škoda.

ZÁVĚR

Touto prací se mi podařilo splnit stanovený cíl. Předmětem bádání mé bakalářské práce bylo zjistit informace týkající se autora novely S. Dovlatova, teorii která se vyskytovala v novele, hlavní literární směr postmoderna. Dále jsem se zaměřila na výběr humorných pasáží, které jsem vypisovala z novely a následně je překládala.

Přínosem této práce pro mě bylo, že jsem se seznámila s životem významného ruského spisovatele S. Dovlatova. Kromě toho jsem podrobně rozebrala jedno z jeho zajímavých, významných a krásně sepsaných děl, kterou je novela Rezervace („Заповедник“). Dále bylo přínosem jak pro mě, tak i pro ostatní, aplikace prvků – literárně-větné, lingvistické a translatologické teorie. Aplikace na text uvedené mezi těmito prvky jsou sarkasmus, humor, reálie atd. V neposlední řadě seznamování se s postmoderním proudem v ruské literatuře.

Přínosem obecného charakteru je především návrh překladu pasáží z novely, protože novela ještě nikdy nebyla přeložena, s výjimkou pokusu, na který jsem narazila na internetových stránkách.

PŘÍLOHY

**Památník S. Dovlatova v *Queens, NEW YOURK*, na hřbitově
Moutn Hebron**

Dům S. Dovlatova ve vesnici Berjozino - v současné podobě

Dům S. Dovlatova ve vesnici Berjozino - v současné podobě

Současná majitelka domu S. Dovlatova –

Věra Sejgejevna

V pozadí postel, na které spal S. Dovlatov

Všechny původní věci, předměty, které užíval S. Dovlatov

S. Dovlatov – pracující v Rezervaci (rok 1977)

№. 6. 77.

З. К.

Взглянув на эту каторжную рошу,
Ты не узнаешь (в том уверен я),
Красивого Довлатова Сергея,
Который халочки воз к тебе в 1976-м

Не думаю, что меня ударила Форма,
Не думаю, что меня ударила Клея,
Мой лицо переменяла форму,
Но содержание – в руке претник
Знаю.

Зуб варван мой! Дёсны моя зачухта,
Зуб удалён (прости мне детка),
Я еду тебя, Ты мной не
позабита,
Но я забай тебе. И это жай!

S. D.

věnování¹ Zoe Katrič

Rezervace - 1977

S. Dovlatov s dcerou Kateřinou

Пушкинский заповедник 1977

iVěnování

Взглянув на эту каторжную рожу,
Ты не узнаешь (в том уверен я),
Красивого Довлатова Сережу,
Который хамски лез к тебе в друзья.

Не думай, что меня ударил Форман,
Не думай, что меня ударил Клей,
Моё лицо переменяло форму,
Но содержание – в русле прежних дней.

Зуб вырван мой! Десна моя зашита,
Гной удалён (прости сию деталь),
Я жду тебя. Ты мной не позабыта,
Но я забыт тобой. И это жаль!

С.Д.

Překlad:

Dívaje se na tenhle galejnický „ksicht“
Nepoznáš (tím jsem si jist),
Krásného Dovlatova Serjožu,
Který drze se chtěl stát tvůj kamarád.

Nemysli si, že mě praštil forman,
Nemysli se, že mě praštil Klej
Má tvář změnila podobu,
Ale v jádru – je pořád stejná.

Zub mám vytrhlý! Dáseň sešitá,
Hnis odstraněn (promiň mi ten detail),
Čekám tě. Nezapomněl jsem na tebe,
Ale ty mě ano. To je mi líto!

Seznam použité literatury

Literatura v češtině:

Kasak, W.: Slovník ruské literatury 20.st. Praha 2000. Nakladatelství VOTOBIA.

Křivánek, Vladimír, PhDr., Kupcová, Helena, PaedDr.: Malý slovník literárních pojmů a autorů. 1994. Scienta, s.r.o.

Lepilová, K.: Text a kontext. Brno 2008. Ústav slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity Brno.

P. Karlík, M. Nekula, J. Pleskalová: Encyklopedický slovník češtiny. Praha: Nakladatelství Lidové noviny 2002.

Tellingner, Dušan: Kultúrne otázky prekladu umeleckej literatúry. Typopress, Košice 2005. ISBN 80-89089-35-6

Literatura v ruštině:

Богданова, О. В.: Постмодернизм к контексте современной русской литературы. С. – Петербург 2004. ISBN 5-8465-0218-0.

Довлатов, С.: Заповедник. Ленинград 1990. Издательство "Васильевский остров".

Липовецкий, М.: Русский постмодернизм. 1999. Знамя.

Literatura z internetových stránek:

biografii.ru/biogr_dop/dovlatov_s_d/dovlatov_s_d_2.php

cs.wikipedia.org/wiki/Re%C3%A1lie

cs.wikipedia.org/wiki/Sarkasmus

dovlatov.org.ru/id-sa-autor-11/

krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/literatura/DOVLATOV_SERGE_DONATOVICH.html

obecprekladatel.cz/D/DvorakLibor.htm

pismenny.com/?page=dovlatov&lang=ru#

pln-pskov.ru/culture/68807.html

sergeidovlatov.com/berezino.html

sergeidovlatov.com/mikh.html

youtube.com/watch?gl=RU&hl=ru&v=duDsDKvEbI4

Seznam děl spisovatele S. Dovlatova

- Сергей Довлатов. Собрание прозы в 3-х томах. — СПб.: "Лимбус Пресс", 1995
- Малоизвестный Довлатов. Сборник. — СПб.: АОЗТ «Журнал "Звезда"», 1999
- С. Довлатов. Собрание сочинений в 4-х томах. — СПб.: "Азбука-классика", 2005
- С. Д. Довлатов. Девушка из хорошей семьи (по повести "Иностранка"). — СПб.: "Златоуст", 1999
- М. Волкова, С. Довлатов. Там жили поэты. — СПб.: "Звезда", 1998
- А. А. Генис. Довлатов и окрестности (филологический роман). — М.: "Вагриус", 1999
- И. Сухих. Сергей Довлатов: время, место, судьба. — СПб.: "Культ-информ-пресс", 1996
- Сергей Довлатов: творчество, личность, судьба (итоги Первой международной конференции "Довлатовские чтения"). — СПб.: "Звезда", 1999
- М. Веллер. Ножик Серёжи Довлатова. — М.: "Олма-Пресс".
- Е. Б. Рейн. Мне скучно без Довлатова. Новые сцены из жизни московской богемы. — СПб.: "Лимбус-Пресс", 1997
- Сергей Довлатов — Игорь Ефимов. Эпистолярный роман. — М.: "Захаров", 2001
- Ася Пекуровская. Когда случилось петь С.Д. и мне. — СПб.: "Симпозиум", 2001
- О Довлатове. Статьи, рецензии, воспоминания. — Тверь: "Другие берега", 2001
- В. Соловьев, Е. Клепикова. Довлатов вверх ногами — М.: коллекция "Совершенно секретно", 2001
- С. Довлатов. Последняя книга — СПб.: "Азбука", 2001
- 10 лет без Сережи Довлатова. 1990-2000 (аудиокнига CD) — М.: "Раритет"; Авторский сборник, 2002

Сквозь джунгли безумной жизни: Письма к родным и друзьям — СПб.: "Звезда", 2003

Речь без повода..., или Колонки редактора — М.: "Махаон", 2006

Анна Ковалова, Лев Лурье. Довлатов — СПб.: "Амфора", 2009

Díla v cizích jazycích

The Invisible Book (Невидимая книга) — Ann Arbor: Ardis, 1977

Solo on Underwood: Notebooks (Соло на ундервуде: Записные книжки) — Paris: Третья волна, 1980.

The Compromise (Компромисс) — New York: Серебряный век, 1981.

The Zone: A Prison Camp Guard's Story (Зона: Записки надзирателя) — Ann Arbor: Эрмитаж, 1982.

The Reserve (Заповедник) - Ann Arbor: Эрмитаж, 1983.

The March of the Single People (Марш одиноких) — Holyoke: New England Publishing Co, 1983.

Ours (Наши) — Ann Arbor: Ардис, 1983.

Demarche of Enthusiasts (Демарш энтузиастов) (cowritten with Vagrigh Bakhchanyan and N. Sagalovskij) — Paris: Синтаксис, 1985.

Craft: A Story in Two Parts (Ремесло: Повесть в двух частях) — Ann Arbor: Ардис, 1985.

A Foreign Woman (Иностранка) — New York: Russica Publishers, 1986.

Suitcase (Чемодан) — Tenaflly: Эрмитаж, 1986.

The Performance (Представление) — New York: Russica Publishers, 1987

Not only Brodsky: Russian Culture in Portraits and Jokes (Не только Бродский: Русская культура в портретах в анекдотах) (cowritten with M. Volkova) — New York: Слово — Word, 1990

Notebooks (Записные книжки) — New York: Слово — Word, 1990

Affiliate (Филиал) — New York: Слово — Word, 1990

V Česku vyšly knihy: Lágr (Volvox Globator, Praha 1998) a Kufr (Mladá fronta, Praha 1999)